

Katedra Analiz Przestrzennych
i Rynku Nieruchomości

Katedra Gospodarki
Nieruchomościami i Systemów
Informacji Geograficznej

Katedra Geografii
Społeczno-Ekonomicznej

Komisja Obszarów Wiejskich
Polskie Towarzystwo
Geograficzne

Komitet Przemysłowo-rolniczo-handlowy
Zagospodarowania Kraju
PAN

XXXVI SEMINARIUM GEOGRAFII WSI Współczesne kierunki badań w gospodarowaniu przestrzenią wiejską Olsztyn, 21-22 czerwca 2021 r.

ROLA RESTAUROWANYCH OBIEKTÓW DZIEDICTWA KULTUROWEGO W AKTYWIZACJI OBSZARÓW WIEJSKICH, NA PRZYKŁADZIE PAŁACU W RZUCHOWIE (WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE)

EWA MACKIEWICZ, URSZULA MYGA-PIĄTEK
SZKOŁA DOKTORSKA, UNIWERSYTET ŚLĄSKI

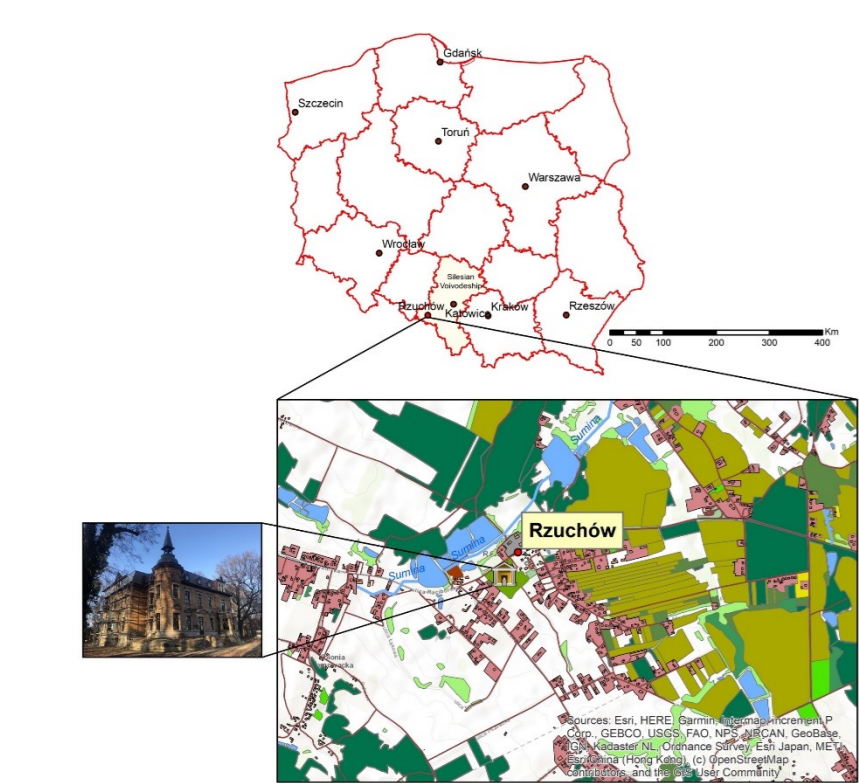
WPROWADZENIE

Obiekty zabytkowe są ważnym składnikiem dziedzictwa kulturowego, wyznacznikiem tożsamości kulturowej każdego społeczeństwa. Przejawem troski i świadectwem odpowiedzialności jest ochrona i konserwacja zabytków. Zarządzanie obiektami zabytkowymi prowadzone jest według reguł konserwatorskich określonych prawem oraz dobrymi praktykami.

Rezydencje stanowią piątą pod względem liczebności grupę zabytków objętych ochroną konserwatorską. Wiele założeń rezydencjonalnych znajduje się na obszarach wiejskich, będąc pozostałością gospodarki folwarczno-dworskiej i dowodem świetności dawnego ziemiaństwa. Wojny i uwarunkowania polityczno-gospodarcze II poł. XX w. doprowadziły do deprecjacji roli dawnych rezydencji, a także znacznej ich dewastacji.

Dwory i pałace utraciły swoje pierwotne role, część adaptowanych do nowych funkcji zachowało walory historyczne i krajobrazowe. Część została zdewastowana lub przebudowana bez nadzoru konserwatorskiego lub opuszczona, z uwagi na koszty utrzymania.

Szansą dla tych obiektów jest zwiększenie ich potencjału adaptacyjnego poprzez poprawę walorów użytkowych, zwiększenie efektywności energetycznej oraz obniżenie kosztów bieżących.

MATERIAŁ I METODY

Pałace i dwory stanowiące relikty dawnego ustroju ziemiańskiego, zyskują nowe znaczenie stanowiąc istotny czynnik rozwoju kapitału społecznego, co wpływa na wzrost potencjału terenów wiejskich.

Pałac w Rzechowie, wzniesiony w 1888 r., jest przykładem roli rezydencji w kształtowaniu współczesnego krajobrazu kulturowego wsi.

Od 2017 r. pałacem zarządza fundacja prowadząca renowację obiektu przeznaczonego na działalność naukową i kulturalną.

Działania fundacji obejmują prace inwestycyjne oraz działania miękkie w zakresie kultury i edukacji.

Prace inwestycyjne	Działania miękkie
- renowacja pałacu	- organizacja wydarzeń kulturalnych
- odtworzenie i pielęgnacja parku	- badania nad historią obiektu
- zagospodarowanie otoczenia, w tym ciągi komunikacyjne i parkingi	- popularyzacja lokalnej historii
	- szkolenia z zakresu ochrony i renowacji zabytków

Podjęte zostały działania w zakresie zwiększenia wartości użytkowej pałacu oraz wzrostu jego efektywności energetycznej. Fundacja we współpracy z Uniwersytetem Śląskim prowadzi badania zmierzające do stworzenia, opartego na holistycznym podejściu, modelu zarządzania procesem renowacji, który uwzględni walory historyczne, krajobrazowe oraz użytkowe i środowiskowe.

Renowacja pałacu obejmuje zastosowanie rozwiązań środowiskowych, które nie wpływają na walory historyczne i krajobrazowe.

Równolegle prowadzone są prace nad wdrożeniem, innowacyjnej w skali Europy, instalacji energetycznej opartej o fotowoltaikę i technologie wodorowe.

REZULTATY

Pałac i otoczenie

Intensywne prace renowacyjne w okresie ostatnich 3 lat zmieniły stan pałacu. Nie jest już ruiną, a ciekawym architektonicznie i charakterystycznym zabytkiem. Renowacja i prace pielęgnacyjne parku wpływają pozytywnie na walory krajobrazowe, stanowiąc podstawę rozwoju turystyki kulturowej

Otoczenie społeczne

Uzyskano wysoki poziom zaangażowania społecznego w proces rewitalizacji pałacu. Mieszkańcy biorą czynny udział w organizacji wydarzeń kulturalnych, angażują się w prace porządkowe, dbając o obiekt i jego otoczenie. Mieszkańcy mówią „nasz pałac”, co świadczy o więzi społeczności z zachowanym dziedzictwem.

Kultura

Wydarzenia kulturalne przygotowywane przez fundację, stanowią uzupełnienie, a także alternatywę dla oferty Gminnego Ośrodka Kultury. Organizacja wydarzeń artystycznych na wysokim poziomie zwiększa dostęp do kultury na terenach wiejskich.

Pałac jest miejscem otwartym na inicjatywy oddolne, takie jak występy młodzieży szkolnej, zespołów ludowych czy teatrów amatorskich.

Edukacja i nauka

Efekty edukacyjne odnoszą się do dwóch obszarów: edukacji regionalnej promowanej szczególnie wśród najmłodszych mieszkańców i edukacji specjalistycznej, realizowanej w formie stażu zawodowego dla uczniów szkół budowlanych.

W zakresie nauki, współpracę z Uniwersytetem Śląskim zapoczątkowała seria badań środowiskowych, przy użyciu balonu ze sprzętem pomiarowym (ULKA)

Innowacyjność

W okresie budowy pałacu zastosowano innowacyjne na tamte czasy rozwiązania konstrukcyjne. Zastosowano innowacyjne podejście do wartości użytkowej i efektywności energetycznej budynku, co przekłada się z zrealizowane i planowane działania środowiskowe.

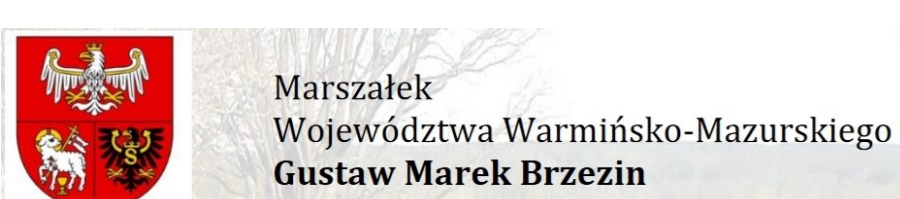

DYSKUSJA I WNIOSKI

Zabytki, a szczególnie obiekty rezydencjonalne pełnią istotną rolę w kształtowaniu krajobrazu kulturowego terenów wiejskich. Adaptacja do nowych funkcji stanowi szansę zachowania zabytków poprzez nadanie im nowej roli, a także podniesienie ich walorów użytkowych. Zrównoważona renowacja pozwala wzmocnić kapitał społeczny oraz potencjał gospodarczy danej miejscowości.

Przykład pałacu w Rzechowie pokazuje, iż dawne role obiektów rezydencjonalnych, które ogniskowały życie wiejskich, organizując zagospodarowanie przestrzenne i potencjał wsi, nadal są istotne. Współcześnie, dobrze zarządzane zabytki, tak jak w przeszłości mogą stanowić centra życia społecznego, ośrodki postępu, upowszechniania kultury, nowych idei oraz osiągnięć technicznych.

PATRONAT HONOROWY

Marszałek
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Gustaw Marek Brzeziński

JM Rektor Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
dr hab. Jerzy Przyborowski, prof. UWM

Dziekan Wydziału Geoinżynierii
UWM w Olsztynie
dr hab. inż. Dariusz Popielarczyk, prof. UWM

Dziekan Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa
UWM w Olsztynie
prof. dr hab. inż. Krzysztof J. Jankowski